

ISSN 2181-922X

O‘ZBEKISTON:

TIL VA MADANIYAT

ADABIYOTSHUNOSLIK

2025 Vol. 2 (2)

www.literature.tsuull.uz

Bosh muharrir: Shuhrat Sirojiddinov

Bosh muharrir o'rinbosarlari: Nurboy Jabborov
Bahodir Karimov

Mas'ul kotib: Sohiba Madirimova

Tahrir kengashi

Nusratulla Jumaxo'ja, Iqboloy Adizova, Abdulla Ulug'ov, Dilnavoz Yusupova, Islom Yoqubov, Qo'ldosh Pardayev, Umida Rasulova, Akrom Dehqonov, Olim To'laboyev, Tozagul Matyoqubova, Shermuhammad Amonov, Shahlo Hojiyeva, Orzigul Hamroyeva, Ilyos Ismoilov, Sohiba Umarova, Gulbahor Ashurova, Ilhom Sayitqulov, Gulzoda Soatova, Dildora Rahmonova, Zilola Shukurova, Furqat To'xtamurodov, Sarvinoz Rasulova.

Jurnal haqida ma'lumot

“Adabiyotshunoslik” – “O'zbekiston: til va madaniyat” jurnalining adabiyotshunoslik yo'nalishidagi seriyasi bo'lib, yilda to'rt marta nashr etiladi.

Jurnalning **“Adabiyotshunoslik”** seriyasida o'zbek va jahon adabiyoti tarixi, xalq og'zaki ijodi, adabiyot nazariyasi, o'zbek mumtoz adabiyotining qo'lyozma manbalari va matnshunoslik muammolari, jadidchilik va jadid adabiyoti, zamonaviy adabiy jarayon, adabiy tanqid hamda qiyosiy adabiyotshunoslik yo'nalishidagi eng yangi tadqiqotlar e'lon qilinadi. O'zbek va jahon adabiyotshunosligi erishgan so'nggi yutuqlari aks etgan ilmiy maqolalarni nashr etishga alohida diqqat qaratiladi. Maqolalarning ilmiy saviyasi va tahliliy quvvati yuqori bo'lishiga e'tibor beriladi.

“Adabiyotshunoslik” seriyasida O'zbekiston va xorijiy davlatlarning e'tirof etilgan atoqli olimlari, oliy o'quv yurtlari professor-o'qituvchilari, doktorantlar, mustaqil izlanuvchilar hamda magistrantlarning ilmiy maqolalari nashr etiladi.

“Adabiyotshunoslik” seriyasi 2022-yil yanvar oyidan chiqa boshlagan.

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti.

O'zbekiston, Toshkent, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko'chasi, 103.

Email: adabiyotshunoslik2022@gmail.com

Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz

www.literature.tsuull.uz

MUNDARIJA

MUMTOZ ADABIYOT TARIXI

Iqboloy Adizova

Millatni uyg'otuvchi kuch5

Shermuhammad Amonov

Ahmad Tabibiyning mustazod she'rlarga bog'langan taxmislari 20

Furqat To'xtamuratov

Muhsiniy she'riyatida qo'llangan ma'naviy san'atlarning ijodkor g'oyaviy niyatini ochishdagi o'rni38

Hulkar Sulaymonova

“Rasailu-l-Xorazmiy” asarining qo'lyozma nusxalari geografiyasi52

Sanobar Muxamedxodjayeva

Alloma Mahmud Zamaxshariy va uning ijodiy faoliyati64

Aziza Muratova

Alisher Navoiy ijodida Yusuf (a.s.) obrazi75

Aziza Almardonova

Orifona g'azallarda nafs tarbiyasi85

Nargiza Boymuratova

Lutfiy she'riyatida orif obrazi94

Kamola Allanazarova

She'riyatda davr muammolari va ma'rifat talqini105

Nafisa Tuxsanova

Sa'dulla Siyoyevning “Shaybonixon” obrazini yaratishda badiiy mahorat117

Mubina Abbasova

Yangi O'zbekiston boburshunosligi123

ZAMONAVIY ADABIYOT MUAMMOLARI

Abdulla Ulug'ov

Badiiy asarda adabiy qahramon portretining o'rni va ahamiyati132

Islomjon Yoqubov

“Jaloliddin Manguberdi” dramasi badiiy jozibasini208

Umida Rasulova

Hikmatlarda odam va olam konsepsiyasi221

Tozagul Matyoqubova

Fikr va tuygʻuni yagona rakursda uygʻunlashtirgan shoir230

Sarvinoz Rasulova

Tohir Malik asarlarida qatagʻon qurbonlari taqdirining aks etishi241

Matluba Norbaboyeva

Oʻzbek xalq maqollarida yetimlik motivi talqini251

Usmonova Sharifa

Muhammad Alining “Mangu quyosh” romanida obrazlar xilma-xilligi260

Sarvinoz Rasulova, Madina Bolliyeva

Balladada tuygʻu tasviri270

Oygul Matkurbanova

Qamchibek Kenja hikoyalari ayol obrazi279

Dilovar Nurmurodova

Abdurashid Nurmurodov ijodida urush mavzusining aks etishi291

Shalola Davletova

Borxes ijodining falsafiy talqini300

Maʼrifat Alimqulova

Mamatqul Hazratqulov hayoti va ijodiga chizgilar309

Habiba Ergasheva

Faxriyorning sheʼriy tarjimalari320

Muharram Ibodullayeva

Biografik metodning badiiy asarni oʻrganishdagi imkoniyati ...330

Alisher Navoiy ijodida Yusuf (a.s.) obrazi

Aziza Muratova¹

Abstrakt

Ushbu maqolada Alisher Navoiy ijodida Yusuf alayhissalom siymosining badiiy talqini o'rganiladi. Garchi Navoiy "Yusuf va Zulayho" qissasini mustaqil asar sifatida yozmagan bo'lsa-da, uning nasriy va she'riy asarlarida bu qahramonga oid ishoralar, ramziy obrazlar va tasavvufiy-estetik yondashuvlar keng uchraydi. Maqolada "Tarixi anbiyo va hukamo", "Nasoyim ul-muhabbat", "Majolis un-nafois" kabi manbalar asosida Yusuf siymosining qanday semantik yuklama va falsafiy ma'noga ega ekani tahlil qilinadi. Shuningdek, shoirning g'azallarida Yusuf va Yaqub obrazlari qanday ramziy o'rin tutgani, Yusuf ko'ylagi va tush ta'biri motivlarining qanday badiiy ishlangani o'rganiladi. Navoiy Yusuf obrazini ilohiy go'zallik, sabr, fidoyilik va ruhiy komillik timsoli sifatida talqin etib, uni o'z poetik tafakkurining markaziy qahramonlaridan biriga aylantiradi. Tadqiqot davomida Navoiy ijodining diniy, estetik va ijtimoiy-siyosiy qatlamlari o'zaro bog'liq holda yoritiladi.

Kalit so'zlar: *Alisher Navoiy, Yusuf qissasi, tasavvufiy talqin, estetik obraz, Yusuf va Zulayho, ko'ylak motivi, tush ta'biri, Yaqub siymosi, islomiy manbalar, ramziy ifoda, shoir va diniy qahramonlar munosabati.*

Kirish

Turkiy adabiyot taraqqiyotida beqiyos o'rin egallagan Alisher Navoiy o'zining boy ma'naviy-ma'rifiy merosi bilan nafaqat o'z zamonasining, balki keyingi asrlarning ham adabiy tafakkuriga chuqur ta'sir ko'rsatgan ijodkordir. Uning asarlarida diniy obrazlar, xususan, Qur'oni Karimda zikr qilingan payg'ambarlar siymosi keng badiiy ifoda topgan. Shu jihatdan Yusuf alayhissalom obrazi Navoiy poetikasida alohida semantik yuklama, estetik ramz va ruhiy komillik timsoli sifatida namoyon bo'ladi. Garchi Navoiy Yusuf va Zulayho qissasiga mustaqil masnaviy asar bag'ishlamagan bo'lsa-da, uning turli asarlarida bu qissaga ishoralar, ramziy yondashuvlar, shuningdek Yusuf siymosiga nisbatan tasavvufiy-estetik talqinlar

¹ Muratova Aziza Kamilovna – Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti tayanch doktoranti.

E-mail: azizamuratova3141@gmail.com

ORCID ID: 0009-0007-7181-895X

Iqtibos uchun: Muratova, A. 2025. "Alisher Navoiy ijodida Yusuf (a.s.) obrazi" *O'zbekiston: til va madaniyati*. 2(2): 75-84.

mavjud. Xususan, “Lison ut-tayr”, “Nasoyim ul-muhabbat”, “Majolis un-nafois”, “Tarixi anbiyo va hukamo” kabi asarlarida Yusuf obraziga nisbatan yondashuvlar bevosita yoki bilvosita kontekstda ifoda etilgan. Bu esa Navoiy ijodida Yusuf obrazining keng semantik va ma’naviy doirada talqin etilganligini ko’rsatadi.

Alisher Navoiy Yusuf qissasini hech qachon qalamga olmagan va uning zamoniga qadar turkiy tilda yozilgan “Yusuf va Zulayho” hikoyalari haqida ma’lumotga ega bo’lmagan. Uning asarlarida quyidagi shoirlarning nomlari uchramaydi: Qul Ali (“Qissasi Yusuf”, 1233-yil) [1], Shayyod Hamza (“Yusuf va Zulayho”, 1348-49-yildan keyin, masnaviy, ramal bahrida) [2], Suli Faqih (XIV asr, masnaviy, ramal bahrida), Qrimli Mahmud, Darir (1366-yildan avval vafot etgan). Shunday ekan, Alisher Navoiy bu shoirlarning nomlarini eshitmagan deb taxmin qilish mumkin. Shuningdek, Durbek yoki Hamidiy ismi ham Navoiyda uchramaydi. Ma’lumki, bu shoirning asari 1409 yoki 1469-yilda yozilgan bo’lib, Navoiy yashagan hududdan unchalik uzoq bo’lmagan joyda yaratilgan. Ammo Navoiy bu shoirni tanimagan bo’lishi mumkin, chunki u hech bir asarida ushbu shoir va asar haqida so’z yuritmaydi. “Majolis un-nafois” nomli tazkirasida o’z zamonasida yashab ijod qilgan fors va turkiy tillarda yozuvchi shoirlarning ismlarini keltirar ekan, Hamidiyning nomi bu ro’yxatda uchramaydi. Navoiy bu asarni mutlaqo bilmagan deb aytish mushkul bo’lsa-da, mavjud holat shuni ko’rsatmoqda.

Asosiy qism

Alisher Navoiy Yusuf siymosiga oid manbalarni bevosita emas, balki tarixiy-diniy rivoyatlar va boshqa shoirlarning asarlari orqali bilganligini ko’rsatadi. “Tarixi anbiyo va hukamo” asarida u Yaqub va Yusuf alayhissalomlar haqida qisqacha ma’lumot beradi. Bu yerda Yusuf alayhissalomga bag’ishlab ko’plab nasriy va nazmiy hikoyalar yozilganini ta’kidlab, ushbu qissaning mashhurligi sababi sifatida undagi “g’aroyibot” va “sehrli jihatlar”ning ko’pligini ko’rsatadi. Navoiy bu qissani qalamga olgan shoirlardan Firdavsiy, Abdurahmon Jomiy va Mas’ud Iroqiy kabi mualliflarni tilga oladi. Navoiy, Firdavsiy va Jomiyni birgalikda yuksak baholab, ularning fazl va kamolini tasvirlashga ehtiyoj yo’qligini bildiradi. Biroq u kamroq tanilgan shoir Mas’ud Iroqiy haqida ham alohida to’xtalib, “Yana Xoja Mas’ud Iroqiy ham nazm qilibdur va balog’atning dodini beribdur”, deya ta’riflaydi. Bu ifoda orqali Navoiy, mashhur shoirlar bilan Mas’ud Iroqiy o’rtasidagi maqom farqiga nozik ishora qilgan bo’lishi ehtimolga yaqin. Mazkur Mas’ud Iroqiy Navoiyning “Majolis

un-nafois” asarining ikkinchi majlisida zikr etilgan Mas’ud Iroqiy (1490-yilda vafot etgan) bo’lishi mumkin. Navoiy uni “viloyatning ulug’laridan biri”, deb ataydi va u haqida quyidagilarni yozadi: “ul viloyatning ulug’larindandir. Iroqdinkim Xurosonga keldi va faqir ila musahib erdi. Masnavisi puxta va g’azallari ravon erdi. Ko’p rangin abyot ham she’rlarida bordur. Sulton-u Sohibqiron tarixin anga buyurildi. O’n ikki ming baytga yaqin aytibdur. Yusuf va Zulayho, Shams va Qamar, Tig’ va Qalam munozarasi ham nazm qilibdur...”[3]. Bundan ko’rinadiki, Iroqiy Navoiy bilan do’stona aloqada bo’lgan, pishiq masnaviylar va ravon g’azallar bitgan, ko’plab rang-barang baytlar yozgan, shuningdek, unga “Sohibqiron Amir Temur” tarixini yozish topshirilgan va bu asar o’n ikki ming baytdan iborat bo’lgan. Bundan tashqari, Mas’ud Qumiy “Yusuf va Zulayho”, “Shams va Qamar”, “Tig’ va Qalam” kabi mavzularda ham asarlar yozgan. Navoiy uning ikki baytini keltirib, xalq orasida mashhur devon tuzganini va Hirot shahrida vafot etganini ham eslatadi [3].

Bugungi ilmiy qarashlarga ko’ra, fors tilida yozilgan birinchi Yusuf va Zulayho hikoyasining Firdavsiy tomonidan qalamga olingani haqidagi ma’lumot shubha ostiga olinadi va odatda “Pseudo Firdavsiy” atamasi bilan bog’lanadi. Biroq Alisher Navoiy yashagan davrda bu kabi shubhalar mavjud emas edi. Navoiydan biroz avval yashagan Shohruh (vaf. 1447)ning o’g’li Boysunqur (vaf. 1434) ham Yusuf va Zulayho asarining muallifi Firdavsiy ekaniga ishonar edi. Shu bilan birga, Navoiyga zamondosh bo’lgan Abdurahmon Jomiy ushbu asarni 1483-yilda bitgan. Bu yerda e’tiborga loyiq jihat shundaki, Alisher Navoiyning o’zi ham Yusuf va Zulayho qissasini yozishni istaganini bildiradi. U bu niyatini quyidagi so’zlar bilan ifoda etadi: “Inshaalloh umr omon bersa, turk tili bila uq kafurchun varaq uzra xomayi mushkin shamomani surgay”[4]. Bundan tashqari, “... va bu qissa nazmin ibtido qilib, intihosiga yetkurgay”[4], deya o’z niyatini ochiq bildiradi.

Alisher Navoiy “Tarixi anbiyo va hukamo” asarida Yusuf qissasining eng muhim unsurlari va badiiy-falsafiy motivlarini bayon etadi. Unga ko’ra, Yusufning oynaga qarab o’zini ko’rishi, go’zalligiga mahliyo bo’lishi va aynan shu sababli haddan ziyod g’ururga berilishi hikoyaning markaziy nuqtalaridan biridir. Navoiy Yusufning sotilish sababini ham aynan uning g’ururiga bog’laydi va bu holatni Qur’oni Karimning 42-surasi 11-oyati bilan asoslaydi: “Unga o’xshash hech narsa yo’qdir. U eshituvchidir, ko’ruvchidir”. Asarda Yusufning tush ko’rishi – Quyosh, Oy va o’n bitta yulduzning unga sajda qilishi; uning bu tushdan birodarlarining xabardor bo’lishi; Yusufni

quduqqa tashlashlari; 17 qalbaki dirhamga sotilishi; birodarlarning qonli ko'ylakni olib borib Yaqubga ko'rsatishi; "uni bo'ri yeb ketdi", deya yolg'on gapirishlari; Yaqubning chuqur g'amga cho'mishi va yuragini o'rtagan alam haqida ham so'z yuritiladi. Shuningdek, karvon kelib Yusufni quduqdan chiqarib olgani va yana sotilgan narxiga doir ma'lumotlar keltiriladi. Bu yerda esa 17 yoki 20 dirham miqdori zikr qilinadi. Navoiyning Yusufga berilgan bahoni ikki bor ta'kidlaganining o'ziga xos ma'nosi bor, deb taxmin qilish mumkin. Ehtimol, shoir Yusufga nisbatan qilinayotgan haqorat va xorlik darajasini chuqurroq anglatmoqchi bo'lgan va shu bilan birga, keyinchalik aynan shu Yusufning Misr podshohining eng yaqin vaziri darajasiga ko'tarilishini ajablantiruvchi voqea sifatida ko'rsatmoqchi bo'lgan. Shundan so'ng Navoiy Yusufning Misrda o'z og'irligining yetti baravariga teng miqdordagi mushk evaziga sotilgani, uni Malik Rayon sotib olgani, uning rafiqasi Zulayhoning Yusufga oshiq bo'lgani haqida hikoya qiladi. Biroq Navoiy Zulayhoning avvalgi holati, tushlari, Misrga borish istagi va Yusufni qidirib topa olmasligi kabi tafsilotlarni bayon etmaydi.

Alisher Navoiyda tush epizodi quyidagicha bayon etiladi: suvchi (soqiy) hamda nonvoy ikkovlon tushlarini ta'riflaganlarida yolg'on so'zlaydilar. Yusuf ularning tushlarini ta'bir qilganidan so'ng, ular o'z tushlarini inkor etmoqchi bo'ladilar, biroq bu endi imkonsiz bo'lib qoladi. Navoiy bu yerda tushdan ko'ra, uning ta'biri muhimroq ekanini alohida ta'kidlaydi. Suvchi zindondan chiqqach, Yusufni unutadi va Yusuf yana bir necha yil zindonda qoladi. Shundan so'ng, Malik Rayon (ya'ni Misr shohi) ko'rgan yetti semiz va yetti oriq sigir haqidagi tush bayon etiladi. Suvchi Yusufga bu tushning ta'birini so'raydi va keyin Malikga yetkazadi. Bu ta'birdan keyin Malik Yusufni zindondan chiqarishni istaydi. Biroq Yusuf Qur'oni Karimda tasvirlanganidek, Malikka darhol bormaydi, balki, avvalo, Zulayho bilan bog'liq voqeaning to'liq oydinlashtirilishi kerakligini bildiradi. So'ngra Malik xazinachini, Zulayhoni va boshqa ayollarni chaqirtiradi. Zulayho Yusufning aybsizligi haqida guvohlik beradi. Shu tariqa Yusuf ozodlikka chiqadi. Bu epizodda yana bir muhim detal ko'zga tashlanadi: Malik, ya'ni shoh — o'z tushining ta'birini avval Yusufdan emas, balki suvchidan eshitgan bo'lsa-da, keyinchalik aynan Yusufdan ham uni ta'bir qilishni so'raydi. Ammo bu paytda shoh nafaqat tushning ta'birini, balki o'zi ko'rgan tushning o'zini ham unutib qo'ygan bo'ladi: "Yusuf alayhissalom burun aning tushun aytdi kim, ko'p nima malik unutib erdi kim, yadig'a kelmadi. Bag'oyat mutaajjib bolub, Yusuf alayhissalomdin ta'birin ham

tiladi”[5]. Shuni ta’kidlash joizki, Alisher Navoiy Yusuf qissasidagi ayrim takroriy epizodlarga ham alohida e’tibor qaratadi. Xususan, Yusufning Malikga (ya’ni Misr shohiga) tush va uning ta’birini ikkinchi marotaba bayon qilishi holatiga to’xtalib, bu takrorning o’zi muayyan ma’no yuklaydi. Navoiy ushbu epizodda nafaqat adabiy, balki ijtimoiy-siyosiy mazmunga ham ishora qilayotgani ehtimoldan xoli emas. Tadqiqotchilarning fikricha, ushbu takror faqat estetik talqinga emas, balki Navoiy faoliyat yuritgan Hirot saroyidagi vazirlik tajribasi bilan bog’liq hayotiy kuzatishlarga asoslangan bo’lishi mumkin. Zero, tarixda ko’p bor shohlar dono vazirlarning maslahatlarini e’tiborsiz qoldirib, davlat uchun zarur bo’lgan qarorlarni qabul qilishda sustkashlik qilgan holatlar kuzatilgan. Navoiy, ehtimol, ushbu holat orqali aql, xotira va vaqtida harakat qilish kabi siyosiy fazilatlarining zarurligini Yusuf obraziga tayanib badiiy vosita orqali ifodalagan bo’lishi mumkin.

Alisher Navoiyning g’azallari va boshqa she’riy asarlarida Yusuf siymosiga bag’ishlangan ko’plab baytlar uchraydi. Ayrim g’azallarida u Yaqub va Yusuf obrazlarini birgalikda tilga oladi. Xususan, bir g’azalda shoir o’zini bir vaqtning o’zida ham Yaqub timsolida tasavvur qiladi, ham Yaqubga “sen” deya murojaat etadi. G’azal quyidagi misra bilan boshlanadi:

Tushti o’t ko’nglum uyiga oh-i dardolud ila
(Yong’in tushdi ko’nghim uyiga azobli oh bilan).

G’azal davomida qorong’ulik, uzluksiz tun va to’xtagan dunyo charxi manzarasi tasvirlanadi. Quyidagi baytda esa Yusufning hijroni va Yaqubning g’ami alohida poetik ifoda topadi:

Yusufum hajrida Yaqub g’am ichra, mutriba!
O’yla men kim hushlug’um yo’q nag’mayi Davud ila.
(Yusufimning yo’qligidan Ya’qub g’amda, ey cholg’uchi! Men ham shundayman – Dovudning nag’malari bilan ham quvonchim yo’q)

Bundan keyingi baytda:

Dema har dardingga aylay bir davo, qo’y kim o’lay,
Kim malul o’lgungturur bu dardi nomadud ila.
(Har bir dardingga davo topaman dema, qo’y, o’lay; chunki bu cheksiz dard bilan sen o’zing g’amga botasan.)

Bu baytda shoir o’zini Yaqub deb tasvirlaydi, ammo keyingi baytda go’yoki bu obrazdan chiqadi:

Shoh tilar davlat baqosin, men gado, yor og'zini,
Ranjadur shoh-u gado, bir komi nomavjud ila (I 642; III 538).
(Shoh davlatining barqarorligini istaydi, men esa faqir — sevgilimning lablarini; shoh ham, faqir ham baxtsiz, dard ichidadir).

Bu baytda shoir Yaqub obrazini to'liq unutmadi, biroq undan uzoqlashgan holatda ko'rinadi. Ma'lumki, Yusuf va Zulayho qissasida Yusuf — shohlikka erishuvchi siymo, Yaqub esa dardli, ko'r bo'lgan, fano vakili sifatida tasvirlanadi. Navoiy mazkur baytlar orqali Yusufning yo'qligi sababli ikki ziddiy qatlam – shoh va gado (ya'ni Yaqub) dard ichida birlashganini, ularning hech biri o'z orzulariga erisha olmasligini poetik ramz orqali ifodalaydi. Bu holat Yusuf va Yaqub obrazlarining ichki semantik aloqasini chuqur anglashga imkon beradi.

Alisher Navoiy o'zining ayrim g'azallarida Yusuf qissasida alohida o'rin tutgan ko'ylak motiviga murojaat etadi. Ma'lumki, Yusuf haqidagi rivoyatlarda ko'ylak ikki asosiy epizodda tilga olinadi: birinchisida, Yusufning birodarlari uni o'ldirilgan deb ko'rsatish uchun qonli ko'ylagini Ya'qubga olib kelishadi; ikkinchisida esa Yusuf o'z ko'ylagini otasiga yuboradi va Ya'qub, uni yuziga surtganida, ko'rish qobiliyatini qayta tiklaydi. Navoiy bu motivni chuqur ramziy ma'noda, ishqiyy-estetik kontekstdan foydalanadi. Masalan, shoir bir g'azalida quyidagi bayt orqali o'zini nihoyatda kamtarona tasvirlaydi:

Ko'nglagingdinkim, topar jon dam-badam Yusuf isi,
Ey Azizim, men ham ul ko'nglak aro bir tormen.

Bu baytda Yusufning ko'ylagidan doimiy ravishda taralayotgan muattar hidi ishq ramziga aylantiriladi. Shoir esa o'zini bu ko'ylak ichidagi oddiy bir iplikka qiyoslab, kamtarlik ruhini ifodalaydi. Ammo Navoiyning she'riyatida kamtarlik bilan birga estetik mubolag'a ham mavjud. Mazkur g'azalning keyingi baytida quyidagicha deyiladi:

Ashk selin oqizib sargashta chun pargormen.

Bu yerda ko'z yoshlari bilan aylanayotgan pargarga o'xshatish orqali dunyoning aylanishi va oshiqning bosh aylantiruvchi iztiroblari orasidagi poetik bog'lanish yuzaga keladi. Pargarning bir oyoqliligi – ya'ni bir nuqtada turib, ikkinchi uchi bilan aylanib yurishi – oshiq holatining metaforasiga aylanadi.

Yusuf qiyosan, ko'pincha, oyga tenglashtirilgan bo'lsa-da, ba'zi g'azallarda u quyosh timsolida ham tasvirlanadi. Masalan, yuqoridagi baytdan keyin keltirilgan quyidagi misralarda shunday

deyilgan:

Bir quyosh hajrinda tundeq ro'zgorim tiyradur,
Tong emas, gar tun kibi motam tutub yig'lormen.

Bu misralar Yusufning quyoshga qiyoslanishi bilan birga, shoir qalbining zulmat ichida qolgan holatini ham tasvirlaydi. Shunday qilib, Yusuf — nur manbai, oshiq esa hijron zulmatida qolgan ma'sum ko'ngil egasidir.

Navoiyning yana bir g'azalida Yusufning ko'ylagi boshqa bir badiiy ifoda bilan eslanadi:

Gulruxum yodi bila ko'nglum erur gulga haris,
Kim berur Yusuf isi qon aro yuz pora qamis.

Bu yerda Yusufning ko'ylagi yuz bo'lakka bo'linib, yurak qoniga singgan timsol sifatida talqin qilinadi. Baytdagi "ko'ngilning gulga harisligi" esa yor yodidan kelib chiqayotgan istak va iztirob bilan bog'lanadi. Navoiy Yusuf ko'ylagini ishqiy ramz sifatida ilohiy muhabbat, poklik va sabr timsoli qilib ishlatadi. Uning g'azallaridagi bu motivlar nafaqat diniy qissaga ishora qiladi, balki chuqur ruhiy va tasavvufiy ma'nolarni ham o'zida mujassam etadi.

Xulosa

Alisher Navoiy ijodida Yusuf alayhissalom siymosi to'g'ridan-to'g'ri bir asarga bag'ishlanmagan bo'lsa-da, uning asarlarida bu qahramon keng va murakkab ma'nodagi timsol sifatida badiiy talqin qilingan. Yusuf obraziga nisbatan Navoiy tomonidan bildirilgan ishoralar, ramzlar va poetik obrazlar, uni faqat diniy shaxs, balki ruhiy komillik, sabr, go'zallik va muhabbat timsoli sifatida talqin qilish imkonini beradi. Shoir Yusuf siymosini Qur'oni Karim va rivoyatlardan ilhomlanib, o'zining nasriy va nazmiy asarlarida, ayniqsa "Tarixi anbiyo va hukamo", "Nasoyim ul-muhabbat", "Majolis un-nafois" va g'azallarida estetik va tasavvufiy jihatdan chuqur o'zlashtirgan. Navoiyning Yusuf haqidagi fikrlari nafaqat hikoyaning syujet chiziqlari bilan cheklanadi, balki undagi asosiy g'oyalarni, ramziy ifodalarni, ijtimoiy-siyosiy va ruhiy tafakkurga daxldor qatlamlarini ham qamrab oladi. Yusufning ko'ylagi, tush ta'biri, Zulayho bilan bog'liq sahnalar, Yaq'ubning g'ami va shohlik mavqeiga ko'tarilish kabilar Navoiy poetikasida yangi ma'nolar bilan boyitiladi. Bu holat shoirning diniy motivlarni chuqur anglab, ularga milliy va madaniy ruh bag'ishlashdagi mahoratini ko'rsatadi.

Xullas, Alisher Navoiy ijodida Yusuf obrazining talqini diniy, tasavvufiy va estetik kontekstlar orasidagi uyg'unlikda namoyon

bo'ladi. Bu obraz orqali shoir ilohiy go'zallik, poklik, sabr-toqat, fidoyilik va haqiqat izlovchilik kabi yuksak fazilatlarini targ'ib etadi. Natijada Yusuf siymosi Navoiy ijodining badiiy-falsafiy asoslaridan biriga aylanadi.

Adabiyotlar

- Brockelmann. (1916). C'Alī's Qiṣṣa'i Jūsuf: Der älteste Vorläufer der Osmanischen Literatur, Berlin: Abhandlungen der Königl. Preuss. Akademie der Wissenschaften. – Б. 60.
- Алишер Навоий. (1958). Мажолис ун-нафоис. Иккинчи мажлис. – Тошкент: Ўзбекистон Фанлар академияси нашриёти. – Б. 300.
- Алишер Навоий. (1977). Тарихи анбиё ва ҳукамо (М. Исмоилов, Таҳр.). – Тошкент: Фан нашриёти. – Б. 52.
- Алишер Навоий. (1987). Бадойиъ ул-бидоя. Вол. 1 Мукаммал асарлар тўплами. – Тошкент: Ўзбекистон ССР “Фан” нашриёти. – Б. 689.
- Алишер Навоий. (1997). Мажолис ун-нафоис. Вол. 13, Мукаммал асарлар тўплами. – Тошкент. – Б. 300.
- Юсупова Д. АЛИШЕР НАВОИЙ ИЖОДИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ.
- Yusupova, D., & Mahmudov, U. (2024). Sharq mumtoz adabiyotida faxriya. *Oltin bitiglar–Golden Scripts*, 2(2).
- Yusupova³¹, D. (2023). Turkiy adabiyotda arba'innavislik an'anasi: Alisher Navoiy va Muslihiddin Mustafo Axtariy “Arba'in” lari misolida. *GOLDEN SCRIPTS OLTIN BITIGLAR*, 66.
- Yusupova, D. Alisher Navoiy va Lorendeli Hamdiy “Layli va Majnun” dostonlarining qiyosiy tahlili. *O 'ZBEKISTON*, 4.
- Yusupova, D., & Mukhitdinova, N. (2024). About Alisher Navoi's Ghazals With “Firaq” From the Diwan Of the Aq Qoyunlu Admirers. *SPAST Reports*, 1(1).
- Мадиримова, С. (2019). Мутриб ижодида Навоий анъаналари. *in Library*, 19(1), 440-441.
- Алишер Навоий. (2000). Тарихи анбиё ва ҳукамо. Вол. 16, Мукаммал асарлар тўплами. – Тошкент. – Б. 329.
- Алишер Навоий. (2001). Насойим ул-муҳаббат. Вол. 17, Мукаммал асарлар тўплами. – Тошкент. – Б. 534.
- Ashurova, G. (2022). Turkish thinking and ideological and artistic basis in the work of Sheikh Nizami Ganjavi and Amir Alisher Navoi. *Turkology*, (2).
- Ashurova, G. N. (2024). XXI ASR: NIZOMIY VA NAVOIY ADABIY MEROSI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(20), 17-23.
- Ашурова, Г. (2024). Navoiy obrazi va poetik tasvir uyg'unligi. *Ўзбекистан: язык и культура*, 1(2), 41-49.
- Ismoilov, I. (2021). Tafsirlarda Iskandar mavzusiga oid talqinlar. *Oltin bitiglar–Golden Scripts*, 2(2).
- ИСМОИЛОВ, И. А. (2020). ON THE ISSUE OF LITERARY INFLUENCE AND

ORIGINALITY IN THE EPIC "SADDI ISKANDARI". *Иностранные языки в Узбекистане*, (3), 220-226.

Ismoilov, I. (2019). Nizomiy "Iskandarnoma" sinig o 'zbek adabiyotshunosligida o 'rganilishi. *Uzbekistan: Language and Culture*, 4(4).

Ismoilov, I. (2019). Iskandar oynasi. *Oltin bitiglar-Golden Scripts*, 4(4).

The image of prophet Yusuf (a.s.) in the works of Alisher Navoi

Aziza Muratova¹

Abstract

This article explores the artistic interpretation of the figure of Prophet Yusuf (Joseph) in the works of Alisher Navoi. Although Navoi did not compose an independent work titled "Yusuf and Zulaykha," references, symbolic images, and Sufi-aesthetic approaches related to this character are widely present in both his prose and poetry. The study analyzes how the image of Yusuf is semantically and philosophically represented in sources such as Tarixi anbiyo va hukamo, Nasoyim ul-muhabbat, and Majolis un-nafois. It also investigates how the figures of Yusuf and Yaqub (Jacob) are treated symbolically in Navoi's ghazals, particularly focusing on motifs like Yusuf's shirt and the interpretation of dreams. Navoi presents Yusuf as a symbol of divine beauty, patience, devotion, and spiritual perfection, making him one of the central characters of his poetic thought. The research highlights the interconnected religious, aesthetic, and socio-political dimensions within Navoi's literary heritage.

Keywords: *Alisher Navoi, the Story of Yusuf, Sufi interpretation, aesthetic imagery, Yusuf and Zulaykha, the motif of the shirt, dream interpretation, the figure of Yaqub, Islamic sources, symbolic expression, the relationship between the poet and religious figures.*

References

- Brockelmann. (1916). C'Alf's Qiṣṣa'i Jūsuf: Der älteste Vorläufer der Osmanischen Literatur, Berlin: Abhandlungen der Königl. Preuss. Akademie der Wissenschaften. – Б. 60.
- Алишер Навоий. (1958). Мажолис ун-нафоис. Иккинчи мажлис. – Тошкент: Ўзбекистон Фанлар академияси нашриёти. – Б.

¹ Muratova, Aziza - is a doctoral student at Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoi.

E-mail: azizamuratova3141@gmail.com

ORCID ID: 0009-0007-7181-895X

For citation: Muratova, A. 2025. "The image of prophet Yusuf (a.s.) in the works of Alisher Navoi". *Uzbekistan: Language and Culture*. 2(2): 75-84.

300.

- Алишер Навоий. (1977). Тарихи анбиё ва ҳукамо (М. Исмоилов, Таҳр.). – Тошкент: Фан нашриёти. – Б. 52.
- Алишер Навоий. (1987). Бадойиъ ул-бидоя. Вол. 1 Мукаммал асарлар тўплами. – Тошкент: Ўзбекистон ССР “Фан” нашриёти. – Б. 689.
- Алишер Навоий. (1997). Мажолис ун-нафоис. Вол. 13, Мукаммал асарлар тўплами. – Тошкент. – Б. 300.
- Юсупова Д. АЛИШЕР НАВОИЙ ИЖОДИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ.
- Yusupova, D., & Mahmudov, U. (2024). Sharq mumtoz adabiyotida faxriya. *Oltin bitiglar–Golden Scripts*, 2(2).
- Yusupova³¹, D. (2023). Turkiy adabiyotda arba’innavislik an’anasi: Alisher Navoiy va Muslihiddin Mustafo Axtariy “Arba’in” lari misolida. *GOLDEN SCRIPTS OLTIN BITIGLAR*, 66.
- Yusupova, D. Alisher Navoiy va Lorendeli Hamdiy “Layli va Majnun” dostonlarining qiyosiy tahlili. *O ‘ZBEKISTON*, 4.
- Yusupova, D., & Mukhitdinova, N. (2024). About Alisher Navoi’s Ghazals With “Firaq” From the Diwan Of the Aq Qoyunlu Admirers. *SPAST Reports*, 1(1).
- Мадиримова, С. (2019). Мутриб ижодида Навоий анъаналари. *in Library*, 19(1), 440-441.
- Алишер Навоий. (2000). Тарихи анбиё ва ҳукамо. Вол. 16, Мукаммал асарлар тўплами. – Тошкент. – Б. 329.
- Алишер Навоий. (2001). Насойим ул-муҳаббат. Вол. 17, Мукаммал асарлар тўплами. – Тошкент. – Б. 534.
- Ashurova, G. (2022). Turkish thinking and ideological and artistic basis in the work of Sheikh Nizami Ganjavi and Amir Alisher Navoi. *Turkology*, (2).
- Ashurova, G. N. (2024). XXI ASR: NIZOMIY VA NAVOIY ADABIY MEROSI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(20), 17-23.
- Ашурова, Г. (2024). Navoiy obrazi va poetik tasvir uyg ‘unligi. *Ўзбекистан: язык и культура*, 1(2), 41-49.
- Ismoilov, I. (2021). Tafsilarda Iskandar mavzusiga oid talqinlar. *Oltin bitiglar–Golden Scripts*, 2(2).
- ИСМОИЛОВ, И. А. (2020). ON THE ISSUE OF LITERARY INFLUENCE AND ORIGINALITY IN THE EPIC "SADDI ISKANDARI". *Иностранные языки в Узбекистане*, (3), 220-226.
- Ismoilov, I. (2019). Nizomiy “Iskandarnoma” sining o ‘zbek adabiyotshunosligida o ‘rganilishi. *Uzbekistan: Language and Culture*, 4(4).
- Ismoilov, I. (2019). Iskandar oynasi. *Oltin bitiglar–Golden Scripts*, 4(4).

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

O'zbekiston: til va madaniyat (O'zTM) – zamonaviy O'zbekiston (sobiq Turkiston) bilan bog'liq bevosita Markaziy Osiyo mintaqasini birlashtiradigan til, tarix, san'at, etnografiya, madaniyat va ijtimoiy fanlar sohalarini qamrab olgan ilmiy jurnaldir. O'zTM munozarali, zamonaviy, innovatsion, konseptual jihatdan qiziqarli, original mavzudagi ilmiy tadqiqotlarni nashr qiladi. Jurnal lingvistika, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, din, falsafa, ilohiyot, fan, ta'lim, metodika, sotsiologiya, psixologiya, tarix, madaniyat, san'at, etnologiya, etnografiya, antropologiyaga oid ilmiy yo'nalishdagi maqolalar va taqrizlar hamda konferensiya hisobotlarini qabul qiladi.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo'lyozmalar o'zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, boshqa turkiy tillarda ham qabul qilinadi. Agar muallif o'z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr ettirmoqchi bo'lsa, unda qo'lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etilishi lozim.

Qo'lyozmalar MS Word (.doc) formatida (uzlangcult@gmail.com) elektron pochta-siga yuboriladi. Iqtiboslar va izohlar uchun MS Word menejerini qo'llash mumkin.

Barcha qo'lyozmalar tahririyatga muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma'lumot bilan taqdim etiladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig'i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o'ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo'lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantiriladi. Maqola matni 3 000–5 000 so'zdan iborat bo'lishi kerak.

O'zbek va ingliz tillarida 100–150 so'zdan iborat abstrakt (Abstrakt) va 5–10 so'zdan kam bo'lmagan kalit so'zlar (o'zbek va ingliz tillarida). Abstraktda maqolaning qisqacha mazmuni va dolzarbligi, tadqiqot natijalari aks etishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati 5 sahifadan oshmasligi kerak.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo'lishi mumkin) 1500 so'zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so'ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo'limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to'q bo'yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o'zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tilda yozilgan bo'lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.

Maqola bo'limlari sarlavhasi – to'q bo'yoqda, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda "tarjima muallifniki" shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasi qavs ichida () satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satr boshidan, boshqa barcha qatorlari xatboshidan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

V.1. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

Matnda qo'lyozma (toshbosma)ga havola berish:

[Xondamir, Makorim, 17^a]

VII.2. Kitoblar uchun

Bibliografiyada:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Qudratullayev, Hasan. 2018. *Boburning adabiy-estetik olami*. Toshkent: Ma'naviyat.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Qudratullayev 2018, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiyada kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (a). *Alisher Navoiy: manbalarining qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Sirojiddinov 2011 (a), 99]

[Sirojiddinov 2011 (b), 67]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Abdurahmonov, G'anijon, Alibek Rustamov. 1984. *Navoiy tilining grammatik xususiyatlari*. Toshkent: Fan.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdurahmonov, Rustamov 1984, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq muallifi bo'lsa, bibliografiyada barcha mualliflarning ismi to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda, birinchi muallifning ismi yozilib, davomida *va boshqalar* deb ko'rsatiladi:

[Familiya va boshqalar nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Abdug'afurov, Abdurashid. 2016. "Badoye' ul-bidoya"ning tuzilish sanasi". *XX asr o'zbek mumtoz adabiyotshunosligi*, Olim To'laboyev muharrirligida, 174–184. Toshkent: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdug'afurov 2016, 176]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiyada foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL. Foydalanilgan sana.

Mamatov, Ulug'bek. 2018. *O'zbekiston madaniyatida tarixiy janrdagi tasviriy san'at asarlari*. Toshkent: Mumtoz so'z. <https://kitobxon.com/uz/catalog/sanat/>. 12.03.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mamatov 2018, 11]

Ikki mualliftomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2017, 19-hujjat]

VII.3. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi". *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari.

Mahmudov, Nizomiddin. 2013. "Termin, badiiy so'z va metafora". *O'zbek tili va adabiyoti* 4: 3 – 8.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mahmudov, 2013, 5]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Aminov, Hasan. 2018. "O'zbekiston san'atida temuriylar siymosi". *O'zbekistonda xorijiy tillar* 2: 246 – 253. doi: 10.36078/1596780051.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Aminov 2018, 248]

7.4. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasida chop etilgan maqolasida

aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro'yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo'yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo'lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko'rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr sanasi. Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. "Jomiy "Xamsa" yozganmi?." *O'zbekiston adabiyoti va san'ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Jabborov, Rustam. 2019. "Navoiyning Tabrizda yashagan xorazmlik kotibi". *UZA: O'zbekiston Milliy axborot agentligi*, 08.12. <https://uza.uz/uz>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Jabborov 2010, 17]

Maqola so'ngida foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro'yxati ikki qismdan iborat bo'lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko'rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini "*The Chicago Manual of Style, 16th Edition*" qo'llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle>. havolasidan ko'rib olishingiz mumkin.

GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS

Uzbekistan: Language and Culture is an academic journal, publishing research in linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies. We aim to publish cutting edge, innovative, conceptually interesting, original case studies and new research, which shape and lead debates in multifaceted studies. We do not publish economic analyses or policy papers. Any opinions and views expressed in publications are the opinions and views of

the authors, and the publishers are not responsible for the views/ reviews of the contributors.

The journal is published four times a year. The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcomed. In addition to research articles, the journal welcomes book reviews, literature overviews, conference reports and research project announcements.

1. General

- Submission Guideline

1. Manuscripts may be submitted at any time during the year. However, if the author wishes to have his/her manuscript published in a certain issue of the journal, the submission should be made at least five months in advance of the proposed publication date.

2) Manuscripts should be submitted by email (uzlangcult@gmail.com) as an attachment in MS Word document (.doc) format and use MS Word Source.

3) All manuscripts should be submitted with a cover page including an email address, a mailing address and a short introduction about the author(s) /contributor(s)'.

2. Manuscript format

1) The main texts should be written in Times New Roman font, 12 point, and single-spaced in 44 pagination with 1-inch margins.

2) Submissions must follow the author-date system of The Chicago Manual of Style, 16th Edition.

3) Quotations are given in brackets in the text.

4) A research article should normally be no more than 9,000 words in length, including the following contents:

- an abstract of 150-200 words (in English, Russian, and Uzbek) and seven to ten keywords;

- a list of references of no more than five (5) pages;

- tables and figures, if any.

5) A book review should generally be about 1,500 English words (or other languages) in length, and must include the heading and closing in the following format:

- Heading: Title of the Book. By Author's Name(s). City of Publication: Publisher Name, Year. pp. Price, ISBN:, (hardcover/paperback).

- Closing: Book reviewer's name, affiliation and postal address at the end.

6) Style Points Headings. Limit: Four levels.

Level 1. Title Style (e.g. the first letter of each word upper case, except prepositions), Bold, and 14 point.

Level 2. Title Style, Italics, 14 Point.

Level 3. Modified "down" style (first letter upper case, or first letter of first two words if the first word is an article), Bold, and 12 point.

Level 4. Modified down style, Bold, 11 point.

3. Style and Usage

1) Translation

- Translated excerpts from classical texts or non-English sources should be annotated with clarification of its original/published language and translator. Likewise, "Author's own" translations of quoted texts should be noted as such.

- The author is expected to provide an English translation of key terms in the work, rather than a translator without expertise in the subject.

- Excerpts or quoted texts from published translation will not be edited. However, UzLC editors may query or modify translations of key terms or texts provided by the author.

- Where necessary, short supplementary information such as dates, an item in its original characters, or the Romanized form of a non-English item, may be included.

- Names of foreign publishers, and titles of sources published in a foreign language should primarily appear in Romanized form without translation. However, if necessary, a translation may be added in brackets ([]).

2) Names and Terms

- Place Names (foreign):

Designation for division of areas should be either translated or hyphenated after the given area name.

Designation for geographical/structure names are not hyphenated, and appear without the equivalent English term.

Institutional names are considered proper nouns. Their names should appear following the preference of the individual institutions.

3) The descriptive designation of a period is usually lowercase, except for proper names or traditionally capitalized terms.

4. Quotation

1) Block Quotations:

- A block quotation should start with double line spacing and an indentation from the left margin. From the second paragraph of the block quotation, additional paragraph indentation is needed.

Texts in block quotation should be written in Times New Roman 10 pts., and not be entirely italicized.

5. Others

1) There is one space after sentence punctuation and not two.

2) The end parenthesis, closing quotation mark, and footnote numbers come after the sentence punctuation.

3) For parentheses within parentheses, use brackets ([]).

6. Basic Citation Format

The following examples illustrate citations using the **author-date** system. Each example of a reference list entry is accompanied by an example of a corresponding parenthetical citation in the text. For more details and many more examples, see chapter 15 of *The Chicago Manual of Style*.

BOOK

Reference List (hanging indent):

Pollan, Michael. 2006. *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of How Eating Has Evolved*. New York: Penguin.

In Text Cite:

[Pollan 2006, 99–100]

Reference List (hanging indent):

Ward, Geoffrey C., and Ken Burns. 2007. *The War: An Intimate History, 1941–1945*. New York: Knopf.

In Text Cite:

[Ward and Burns 2007, 52]

For four or more authors, list all of the authors in the reference list; in the text, list only the first author, followed by et al. (“and others”):

[Barnes et al. 2010, 847]

Reference List (hanging indent) book chapter:

Kelly, John D. 2010. “Seeing Red: Mao Fetishism, Pax Americana, and the Moral Economy of War.” In *Anthropology and Global Counterinsurgency*, edited by John D. Kelly, Beatrice Jauregui, Sean T. Mitchell, and Jeremy Walton, 67–83. Chicago: University of Chicago Press.

In Text Cite:

[Kelly 2010, 77]

Chapter of an edited volume originally published elsewhere (as in primary sources):

Reference List (hanging indent) book originally published elsewhere:

Cicero, Quintus Tullius. 1986. “Handbook on Canvassing for the Consulship.” In *Rome: Late Republic and Principate*, edited by Walter Emil Kaegi Jr. and Peter White. Vol. 2 of University of Chicago Readings in Western Civilization, edited by John Boyer and Julius Kirshner, 33–46. Chicago: University of Chicago Press. Originally published in Evelyn S. Shuckburgh, trans., *The Letters of Cicero*, vol. 1 (London: George Bell & Sons, 1908).

In Text Cite:

[Cicero 1986, 35]

BOOK PUBLISHED ELECTRONICALLY

If a book is available in more than one format, cite the version you consulted. For books consulted online, list a URL; include an access date only if one is required by your discipline. If no fixed page numbers are available, you can include a section title or a chapter or other number.

Reference List (hanging indent):

Austen, Jane. 2007. *Pride and Prejudice: A Novel in Five Books*. New York: Penguin Classics. Kindle edition.

In Text Cite:

[Austen 2007, 101]

Reference List (hanging indent):

Kurland, Philip B., and Ralph Lerner, eds. 1987. *The Founders' Constitution*. Chicago: University of Chicago Press. <http://press-pubs.uchicago>.

edu/founders

In Text Cite:

[Kurland and Lerner, chap. 10, doc. 19]

JOURNAL ARTICLE

Article in a print journal

In the text, list the specific page numbers consulted, if any. In the reference list entry, list the page range for the whole article.

Reference List (hanging indent):

Weinstein, Joshua I. 2009. "The Market in Plato's Republic." *Classical Philology* 104:439–58.

In text cite:

[Weinstein 2009, 440]

Article in an online journal

Include a DOI if the journal lists one. A DOI is a permanent ID that, when appended to <http://dx.doi.org/> in the address bar of an Internet browser, will lead to the source. If no DOI is available, list a URL. Include an access date only if one is required by your discipline.

Reference List (hanging indent):

Kossinets, Gueorgi, and Duncan J. Watts. 2009. "Origins of Homophily in an Evolving Social Network." *American Journal of Sociology* 115:405–50. doi:10.1086/599247.

In text cite:

[Kossinets and Watts 2009, 411]

Article in a newspaper or popular magazine

Newspaper and magazine articles may be cited in running text ("As Sheryl Stolberg and Robert Pear noted in a New York Times article on February 27, 2010..."); they are commonly omitted from a reference list. The following examples show more formal versions of the citations. If you consulted the article online, include a URL; include an access date only if your discipline requires one. If no author is identified, begin the citation with the article title.

Reference List (hanging indent):

Mendelsohn, Daniel. 2010. "But Enough about Me." *New Yorker*, January 25.

In text cite:

[Mendelsohn 2010, 68]

Reference List (hanging indent):

Stolberg, Sheryl Gay, and Robert Pear. 2010. "Wary Centrists Posing Challenge in Health Care Vote." *New York Times*, February 27. <http://www.nytimes.com/2010/02/28/us/politics/28health.html>.

In text cite:

[Stolberg and Pear 2010, 12]

WEBSITE

A citation to website content can often be limited to a mention in the text ("As of July 19, 2008, the McDonald's Corporation listed on its website . . ."). If a more formal citation is desired, it may be cited as in the examples below. Because such content is subject to change, include an access date or, if available, a date that the site was last modified. In the absence of a date of publication, use the access date or last-modified date as the basis of the citation.

Bibliography (hanging indent):

Google. 2009. "Google Privacy Policy." Last modified March 11. <http://www.google.com/intl/en/privacypolicy.html>.

In text cite:

[Google 2009]

Reference List (hanging indent):

McDonald's Corporation. 2008. "McDonald's Happy Meal Toy Safety Facts." <http://www.mcdonalds.com/corp/about/factsheets.html>.

In text cite:

[McDonald's 2008]

Jurnal 2017-yil 26-oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot
va axborot agentligi tomonidan № 0936 raqam bilan ro'yxatdan o'tgan.
Tahririyatga kelgan maqolalar mualliflarga qaytarilmaydi.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc)
dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalari chop etilishi lozim bo'lgan ro'yxatga
kiritilgan (30.10.2021. № 308/6).

Manzil: Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos
Hojib ko'chasi 103-uy.
Telefonlar: +99871 281-45-11, +99871 281-41-93.
Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz
E-mail: uzlangcult@gmail.com